
РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ, ЩО ГРУНТУЮТЬСЯ НА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОМУ ПІДХОДІ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ТА ВИСОКОЕФЕКТИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

О.С. ДОРОШ,

доктор економічних наук, професор

E-mail: dorosh_o@nubip.edu.ua

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Й.М. ДОРОШ,

доктор економічних наук, професор, член кореспондент НААН України

E-mail: landukrainenaas@gmail.com

Інститут землекористування НААН України

І.-О. Ю. ЗАСТУЛКА, аспірант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: oleksandr_zastulka94@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано управлінські процеси, що ґрунтуються на інституціональному підході з управління сільськогосподарським землекористуванням та з'ясовано, що наразі змін пріоритетів в даних процесах не сталося, що пояснюється кризовою ситуацією у такому землекористуванні. Обґрунтовано, що інституціональне забезпечення розвитку високоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування досягається через управлінські процеси, спрямовані на формування, повноцінну функціональність та легітимність таких інститутів як: інститут землеустрою, інститут державного земельного кадастру, інститут оцінки земель, інститут моніторингу земель, інститут державного контролю за використанням та охороною земель, які взаємодоповнюють та характеризують один одного. У цій відповідності має зазнати змін інституційний каркас реформування земельних відносин із погляду глибшого розуміння управлінських явищ, процесів для забезпечення виконання соціальних, економічних і екологічних цінностей у суспільстві та забезпечуватиме системність у розвитку землекористування. В якості основних інструментів досягнення високоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування державні органи управління передусім мають продукувати загальнообов'язкові суспільно-необхідні чітко визначені вимоги, норми, правила та регламенти та контролювати їх

неухильне виконання господарюючими суб'єктами. Доведено, що обраний підхід відображає потреби суспільства в цій сфері.

Ключові слова: державне регулювання, інститути землекористування, землевпорядний регламент, високоефективне сільськогосподарське землекористування, екологобезпечне сільськогосподарське землекористування.

Актуальність.

Децентралізаційні процеси започатковані в Україні на початку ХХІ сторіччя, передусім, у сфері земельних відносин потребують оновлення підходів до управління сільськогосподарським землекористуванням. У цьому контексті змінюється інституційний каркас реформування земельних відносин, що потребує розроблення варіантів інституційних форматів управління сільськогосподарським землекористуванням. Адже екологобезпечність та високоефективність у сільськогосподарському землекористуванні досягається завдяки істотним змінам інститутів «...особистих селянських, фермерських господарств та товарних сільськогосподарських підприємств в частині правового врегулювання та інституціонального забезпечення...» [1, с. 10-11]. У цій відповідності мають узгоджуватись у логічній послідовності: «...концепція – програма – закони – підзаконні акти – норми – стандарти – проекти землеустрою» [2], які надалі необхідно розглядати як загальнообов'язкові вимоги, правила щодо регламентації функціонування інституту земельних відносин для забезпечення відповідного рівня екологічної збалансованості та економічної ефективності сільськогосподарського землекористування. А для досягнення їх повноцінної функціональності та легітимності

політичний режим має знайти рівновагу між органами державної влади та інститутами, які їх обмежують. Це вимога часу, яка потребує детальнішого обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значна кількість наукових праць в Україні присвячена розкриттю сутності інститутів, проблем їх функціонування у різних сферах. В колективній монографії за загальною редакцією академіка М.А. Хвесика розглянуто інституціоналізацію природно-ресурсних відносин у процесі побудови системи високоефективного корпоративного природокористування на основі інноваційних форм управління природними ресурсами у світлі стратегічного концепту сталого розвитку [3]. Дослідженню проблем інституціональної трансформації землекористування, обґрунтуванню напрямів її здійснення присвячена монографія М.А. Хвесика, В.А. Голяна та А.І. Крисака. Значна увага сконцентрована на фінансово-економічних проблемах землекористування та фіскального регулювання відтворення й охорони земель [4]. А.М. Третяк, В.М. Третяк, Т.М. Прядка, Н.О. Капінос досліджують проблеми сучасного розвитку землеустрою та землевпорядкування на засадах новітньої інституціонально-поведінкової економічної теорії. Йдеться про необхідність

запровадження інституціонального підходу до аналізу теорії землеустрою та землепорядкування як соціально-економічної інституції [5].

Водночас змін пріоритетів управлінських процесів що ґрунтуються на інституціональному підході пов'язаних із кризовою ситуацією яка склалась у землекористуванні, передусім, сільськогосподарському, так і не сталося. Саме забезпечення повноцінного функціонування інститутів, які базуються на консолідації суспільства, визнанні загальноприйнятих правил у цій сфері стало поштовхом до поглибленого вивчення цієї проблеми.

Мета дослідження. Довести, що інституціональне забезпечення розвитку високоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування досягається через управлінські процеси, що ґрунтуються на інституціональному підході та забезпечують формування та дієвість таких інститутів як: інститут землеустрою, інститут державного земельного кадастру, інститут оцінки земель, інститут моніторингу земель, інститут державного контролю за використанням та охороною земель із чітко визначеними регламентами.

Матеріали і методи дослідження.

Нами використовувалися наступні методи дослідження: *наукового аналізу* – при вивченні теоретичних, методологічних і методичних основ, пов'язаних із формуванням високоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування на інституціональному підході; *монографічного аналізу* – при опрацюванні наукових публікацій щодо наукових засад формування ви-

сокоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування; *абстрактно-логічний* – для уточнення сутності основних понять інституціонального підходу, категорій і визначень у сфері сільськогосподарського землекористування, та з метою узагальнення й формування висновків.

Результати дослідження та їх обговорення.

В сучасній системі суспільних відносин визначальне місце належить інститутам. Наявність у суспільстві неефективних інститутів вказує на невизначеність майбутнього країни позаяк за зростанням слідує швидкий спад, що властиво для України. Адже саме функціонування державних інститутів відображає інтегральний індекс виміру «державної дієздатності» – Fragile States Index, який визначається Фондом миру.

Якщо ж йдеться про ефективне управління, то нобелівський лауреат Д. Норд стверджує, що ефективне управління породжують лише ефективні інститути [6]. У цій відповідності управлінські процеси мають здійснюватися прозоро та ґрунтуватися на інституціональному підході, який вважає, що інститути – це правила та механізми, що забезпечують їх виконання, а також норми поведінки, за якими відбувається структуризація повторюваних взаємодій між людьми [7, с. 73].

Інституціональне управління, на думку, О.П. Гаражі «...ґрунтується на консолідації суспільства, визнанні загальних цінностей та правил і є унікальним видом управління, що забезпечує одночасне поєднання конфліктних позицій щодо вирішення поточних проблем і вирішення стра-

тегічних завдань майбутньої розбудови» [8].

За специфікою діяльності базові інститути за спрямуванням поділяються на: економічні, соціальні, екологічні та інтелектуальні. Інститути власності, держави та влади, підприємництва і підприємницької діяльності, грошей і кредиту, ринку та його інфраструктури віднесені до базових економічних інститутів. Групу соціальних інститутів формують інститути сім'ї, праці, освіти та інститути пов'язані з традиціями та звичаями. Охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека та екологічні технології віднесені до складу базових екологічних інститутів. Групу інтелектуальних інститутів формують інститути новітніх технологій, інформації, ліцензування та патентування. Кожний із інститутів характеризується власною суб'єктно-об'єктною структурою та притаманними лише йому принципами, підходами, методами аналізу, передбачення розбудови управлінських процесів.

Відповідно інституціональне забезпечення розвитку землекористування «...досягається через відповідні структури: органи державної влади, корпоративні та інші підприємницькі структури, державні підприємства, спеціалізовані державні установи в сфері землеустрою, інновацій тощо...» [9, с. 14].

Обґрунтування потреби у створенні інститутів управління землекористуванням має відбуватися з врахуванням таких ознак як: 1) суспільної необхідності з визначенням мети діяльності; 2) наявності відповідного законодавчого підґрунтя 3) функціонального призначення; 4) наявності суб'єктно-об'єктної структури; 5) наявності установ; 6) наявності санкцій.

Це пояснюється тим, що земельні перетворення здійснювалися в надто короткий термін, авральними методами, були недостатньо обґрунтованими та велись без врахування потреб громадськості, напрацьовань учених. То ж перерозподіл земель відбувався хаотично із-за відсутності передпроектних землепорядних розробок, їх техніко-економічного обґрунтування. Це пов'язано передусім із: 1) відсутністю сучасної Концепції управління землекористуванням для забезпечення соціальних та екологічних цінностей у суспільстві; 2) відсутністю на загальнонаціональному рівні програми використання та охорони земель, чітко визначеної та з наукового погляду обґрунтованої позиції формування сільськогосподарського землекористування; 3) відсутністю підзаконних актів, норм, стандартів як інструментів реалізації законів України; 4) відсутністю норм, стандартів у сфері землеустрою і охорони земель, які передбачали б не лише «встановлення екологічних нормативів у нормативно-технічних документах, а й технічне регулювання режимів землекористування і природоохоронних заходів завдяки встановленню рекомендаційних норм (ДСТУ, ДБН)», обов'язковість дотримання яких «...регламентовано земельним, екологічним та містобудівним правом...» [10, с. 3-4]; 5) відсутністю відповідних проектів землеустрою, що забезпечило б «...одержання об'єктивної земельної інформації, обґрунтування дохідних типів землекористування... від неефективного використання землі, перерозподілу земель, екологізації землекористування...» [11, с. 12].

Тому розв'язання проблем пов'язаних із досягненням вискоефективності та екологобезпечності сільськогоспо-

дарського землекористування можливе лише при умові інституціонального регулювання процесів у ньому.

У цій відповідності маємо про-
дукувати системний процес розвитку сільськогосподарського землекористування, забезпечуючи належне формування та дієвість таких інститутів як: *інститут землеустрою, інститут державного земельного кадастру, інститут оцінки земель, інститут моніторингу земель, інститут державного контролю за використанням та охороною земель*.

Суттєвих змін має зазнати інститут землеустрою. У цій відповідності існує потреба в перегляді сутності, ролі і місця землеустрою в земельній політиці держави. Для цього мають на належному рівні формуватися і запроваджуватись на практиці норми і правила у сфері землеустрою, що передбачено ст. 24 Закону України «Про землеустрій». Зокрема, «норми і правила у сфері землеустрою встановлюють комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що регламентують розробку і реалізацію документації із землеустрою з урахуванням екологічних, економічних, соціальних, природно-кліматичних та інших умов» [12].

Сучасний землеустрій маємо розглядати з погляду двох підсистем: 1) управління земельними ресурсами; 2) управління землекористуванням. Землеустрій в підсистемі управління земельними ресурсами передбачає: а) екологічні, соціально-економічні та організаційні заходи щодо планування та прогнозування розподілу земельних ресурсів у наступних розрізах: категорія земель, типи землекористування, цільове призначення, дозволене використання, форми

власності та права; б) екологічні, еколого-економічні та організаційні заходи спрямовані на формування екологічного каркасу системи землекористування як об'єкту охорони навколишнього природного середовища та екології людини. Землеустрій в підсистемі управління землекористуванням передбачає: а) екологічні та соціально-економічні заходи та організаційно-правові дії щодо формування сталого землекористування як об'єкту господарського використання земель; б) інженерно-технічні, правові та організаційні дії щодо формування землекористування (земельних ділянок та прав на них) як об'єкту цивільного та економічного обігу в країні [13].

Разом із тим, нині діюча система і державного, і муніципального управління не відповідає вимогам сталого розвитку. Роз'яснення цьому просте – територія землеволодінь та землекористувань поза межами населених пунктів не в достатній мірі охоплена розробленням землевпорядної документації. Із цих позицій саме запровадження землевпорядних регламентів забезпечить високоефективність та екологічну безпеку сільськогосподарського землекористування. У цій відповідності пропонуємо відкоригувати наявне в науковому середовищі визначення поняття «землевпорядний регламент» [14, с. 20].

Отже, *землевпорядний регламент – це сукупність обов'язкових вимог до використання та охорони земель (земельних ділянок), що встановлюються на підставі документації із землеустрою у межах відповідної зони функціонального призначення території, категорії земель і визначають дозволені види використання, граничні розміри, а*

також обмеження у використанні земель (земельних ділянок) та заходи з їх охорони.

Для реалізації вище зазначеного існує потреба в належному науковому забезпеченні землеустрою вченими Національної академії наук України, Національної академії аграрних наук України та мережі навчальних закладів.

Системний розвиток сільськогосподарського землекористування має забезпечувати й належним чином сформований інститут Державного земельного кадастру як єдиної системи відомостей про його об'єкти, до яких віднесені: а) землі в межах державного кордону України; б) землі в межах територій адміністративно-територіальних одиниць; в) обмеження у використанні земель; г) земельна ділянка (ст. 10 Закону України «Про Державний земельний кадастр») [15]. Проте, відсутній такий об'єкт кадастру як сільськогосподарське землекористування.

Статтею 11 Закону визначені вимоги щодо відомостей про визначені законом об'єкти Державного земельного кадастру з метою їх внесення до Державного земельного кадастру. Такі вимоги мають відповідати існуючим характеристикам цих об'єктів у натурі (на місцевості), які визначаються з точністю передбаченою нормами, правилами і технічними регламентами.

Адміністратором Державного земельного кадастру є ДП «Центр Державного земельного кадастру», яке підпорядковується Держгеокадастру. До складу державного підприємства входить Центральний апарат та територіальні органи (регіональні філії та районні виробничі відділи). Водночас, «...серед інституцій када-

стру відсутні установи з наукового забезпечення ведення земельного кадастру...які б значно покращили процес наповнення цієї реєстраційної системи», позаяк є як споживачами, так і замовниками земельно-кадастрової інформації. Орієнтуючись на перспективу, концептуально важливо спрямувати український кадастр «...на багатоцільове використання, автоматизацію, інтеграцію сервісів, геокодування та перетворення цифрового простору країни» [16, с. 39, 48].

Із ефективністю функціонування *інституту оцінки земель* прямо пов'язані як захист законних інтересів держави, так і інших суб'єктів правовідносин у розв'язанні питань оцінювання земель та інформаційного забезпечення для оподаткування та ринку земель. Статтею 3 Закону України «Про оцінку земель» [17] визначено об'єкти оцінки земель: територію оціночних районів та зон, територію адміністративно-територіальних одиниць або їх частин, земельні ділянки, їх частини чи сукупність земельних ділянок та прав на них, у межах території України. А статтею 5 Закону визначені види оцінки земель: бонітування ґрунтів і грошова оцінка земельних ділянок (нормативна та експертна) кожна з яких має своє призначення та має неабиякий вплив на забезпечення екологобезпечності та високоефективності у сільськогосподарському землекористуванні.

Адже дані бонітування ґрунтів містяться в державному земельному кадастрі й на їх основі здійснюється економічна оцінка сільськогосподарських угідь. Також ці дані враховуються у процесі визначення екологічної придатності ґрунтів для вирощування окремих сільськогоспо-

дарських культур, а також для обчислення втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Розроблення технічної документації з бонітування ґрунтів та нормативної грошової оцінки земельних ділянок регулюється положенням нормативно-технічних документів, норм і правил.

Статтею 16 Закону визначено, що: «бонітування ґрунтів проводиться відповідно до норм і правил, а також інших нормативно-правових актів на землях сільськогосподарського призначення та лісового фонду». Статтею 18 Закону визначено, що нормативна грошова оцінка земельних ділянок проводиться згідно Порядку й відповідно до норм, правил та інших нормативно-правових актів на землях усіх категорій та форм власності. Статтею 19 Закону визначено, що експертна грошова оцінка земельних ділянок проводиться згідно Порядку й на основі методичних підходів. Оцінка земельних ділянок проводиться суб'єктами оціночної діяльності у цій сфері відповідно до вимог цього Закону України «Про оцінку земель», Закону України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні» та також інших нормативно-правових актів та норм і правил.

Зазначене є свідченням того, що інститут оцінки земель має неабиякий вплив на екологобезпечність та високоефективність у сільськогосподарському землекористуванні.

Моніторинг земель як складова державної системи моніторингу довкілля формується на підставі систематичних спостережень за станом земель, а саме: агрохімічна та земельно-агротехнічна паспортизація земельних ділянок, знімання,

обстеження і дослідження, своєчасне виявлення та оцінювання змін, спричинених забрудненням земель шкідливими токсичними речовинами (пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо) та негативним впливом виробничих об'єктів [18]. Наявна в Україні законодавча база для ведення моніторингу земель розроблена на відповідному рівні, представлена низкою законодавчих актів та нормативних документів, які регулюють суспільні відносини та порядок адміністрування моніторингу. Проте, на практиці цей механізм не задіяний. Повноваження стосовно ведення моніторингу земель на загальнонаціональному рівні покладено на Державну службу з питань геодезії, картографії та кадастру, Міністерство енергетики та захисту довкілля України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, НААН. На регіональному та локальному рівні цю місію покладено на обласні Головні управління Держгеокадастру, Організаційною структурною є Державна екологічна інспекція України. Моніторинг ґрунтів сільськогосподарського призначення проводять Міністерство аграрної політики та продовольства України з Міністерством енергетики та захисту довкілля України, Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру та НААН. Як бачимо, організаційна структурна потребує вдосконалення через створення єдиного Центру моніторингу земель, який усуне розрізненість, притаманну теперішній ситуації. Існує потреба у створенні автоматизованої системи моніторингу спрямованої «... на вивчення стану ефективності використання земель, зміни правового

статусу та забезпечення контролю за дотриманням правового режиму використання земельних ресурсів, використання земель способами, які можуть призвести до деградації земель, контроль (моніторинг) якості ґрунтів, своєчасне прийняття рішень щодо запобігання втрати родючості ґрунтів, вивчення та оцінка процесів обігу земель, їх показників», що стане «... інноваційною відповіддю на сучасні виклики в українській економіці, важливим епапом створення платформи для переходу на цифрові дані та цифрові процеси в управлінні земельними ресурсами на всіх управлінських рівнях» [19, с. 115-116]. Також доцільно запровадити моніторинг сільськогосподарського землекористування.

Важливого значення має набути **Інститут державного контролю** за використанням та охороною земель як механізм забезпечення регулювання землекористування завдяки веденню державного, самоврядного та громадського видів контролю. Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель як організаційна форма зазначеного інституту зазнавала постійних трансформацій (то перебувала у складі Держкомзему, згодом у складі Держсільгоспінспекції, а нині - під егідою Держгеокнадастру). Стосовно органів місцевого самоврядування, громадських організацій (суспільних інститутів), то їх контролююча роль за використанням земель сільськогосподарського призначення не використовується в достатній мірі. А відтак, для забезпечення функціонування ефективно діючої системи управління сільськогосподарським землекористуванням «...мають ефективно функціонувати органи, що формують земельну по-

літику, органи, що її реалізують...» дотримуючись норм земельного законодавства [20, с. 103]

У цій відповідності екологобезпечність та високоефективність у сільськогосподарському землекористуванні досягається завдяки добре організованим та належно функціонуючим інститутам а саме: інституту землеустрою, інституту державного земельного кадастру, інституту оцінки земель, інституту державного моніторингу земель, інституту державного контролю за використанням та охороною земель. Лише за умови об'єднання зусиль усіх інститутів можливо розв'язати ключові завдання для досягнення прийняттого рівня екологічної безпеки та ефективності у сільськогосподарському землекористуванні. Взаємозв'язок між ними сприяє створенню єдиного інституціонального середовища, яке визначає параметри розвитку господарюючих суб'єктів та має вплив на механізми державного регулювання, стимулює або стримує підприємницьку діяльність, визначає пріоритети споживачів, розмір трансакційних і трансформаційних витрат підприємств. Окрім того інституціональне середовище впливає на структурну економічну модель країни, формування доходів та ділову активність економічних агентів.

На нашу думку, **управління землекористуванням** є похідною ланкою управлінських процесів заснованих на дієвості низки інститутів, які взаємодоповнюють один одного. Важливо поєднати ринкові та адміністративно-державні методи для регулювання земельнотворчих процесів та формування ефективних механізмів управління землекористуванням. У цій відповідності управлінські

процеси, що ґрунтуються на інституціональному підході в управлінні землекористуванням, мають забезпечувати екологобезпечну політику не лише для земель, що перебувають у державній та комунальній формах власності, але й у приватній.

Транспарентність управління землекористуванням має відображати прозорість комунікацій між владними та підвладними суб'єктами земельних відносин на державному, регіональному, місцевому рівнях із визначеними векторами управління землекористуванням, виокремленими принципами та інструментарієм для забезпечення прозорості цього процесу. Такий підхід сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень суб'єктами управління на всіх рівнях на основі відкритості інформації, належного інфраструктурного і консультативного супроводу, підзвітності та контролю за діяльністю публічних адміністрацій. До того ж прозорість та відкритість сприятимуть своєчасному виявленню проблем, ухваленню політичних рішень із боку державних органів управління та прогнозованості в діяльності держави.

Висновки і перспективи.

Вирішальна роль у забезпеченні високоефективного й екологобезпечного сільськогосподарського землекористування належить управлінським процесам, що ґрунтуються на інституціональному підході. Адже регулювання є складовою управління та являє собою процес, який поєднує об'єкт, регулятор та орієнтир руху, а у випадку з земельними відносинами виконує три основні функції: стимулювання, регулювання та

оперативне управління процесом. І лише глибоке розуміння управлінських явищ, процесів забезпечить виконання соціальних, економічних і екологічних цінностей у суспільстві та продукуватиме системність у розвитку землекористування. А сформовані і належним чином діючі інститути характеризують потреби розвитку суспільства.

Список використаної літератури

1. Дорош Й.М. Інститути сільськогосподарського землекористування, проблемами функціонування та шляхи їх вирішення / *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. – 2014. – № 3-4. – с. 4-11.
2. Дорош О. С. Територіальне планування землекористування в умовах нових земельних відносин: теорія, методологія і практика: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук: 08.00.06. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ, Київ, 2013.
3. Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф. академіка НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку», 2012. – 400 с.
4. Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні: Монографія / Хвесик М.А., Голян В.А., Крисак А.І. – К.: Кондор, 2007. – 522 с.
5. Третяк А.М. Тренд інституціональної теорії розвитку землеустрою та землевпорядкування А.М. Третяк, В.М. Третяк, Т.М. Прядка, Н.О. Капінос // *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. – 2021. – № 1. – с. 20 – 32. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.01.02>
6. Douglass C. North. Understanding the

- Process of Economic Change / Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005.-187 p.
7. Норд Д. Институты и экономический рост: историческое введение: тезисы. Москва, 1993. с. 69–92
 8. Гаража О.П. Інституціональні засади управління земельними ресурсами на різних рівнях територіально-галузевого розподілу: теорія та практика: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук: 08.00.03. Житомирський національний агроекологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2020. 602 с.
 9. Дорош О.С. Методологічні засади формування інституціонального середовища територіального планування землекористування в Україні / Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2013. – № 1-2. – с. 13-18.
 10. Дорош Й.М. Державні стандарти, норми і правила як механізм формування інституціонального середовища територіального планування землекористування // Й.М. Дорош, О.С. Дорош / Землеустрій, кадастр і моніторинг земель, 2015. - № 2-3. – с. 3-12
 11. Третьяк А.М. Нова парадигма землеустрою в земельній політиці України // А.М. Третьяк, О.С. Дорош, Н.А. Третьяк / Землевпорядний вісник, 2011. - № 1. – с. 10-16
 12. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. № 858-IV / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>. (База даних «Законодавство України»).
 13. Третьяк А.М. Сучасний землеустрій в Україні: поняття, сутність, тенденції розвитку // А.М. Третьяк, Н.А. Третьяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2016. – № 3. – с. 3-11. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2016.03.003>
 14. Дорош О.С. Землевпорядний регламент як інструмент планування розвитку землекористування в Україні / О.С. Дорош, Р.І. Буряк, І.П. Купріянич // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2017. – № 2. – с. 20-27. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2017.02.020>
 15. Закон України «Про Державний земельний кадастр» № 3613-VI від 07.07.2011 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
 16. Дорош Й.М. Наукове обґрунтування удосконалення системи державного земельного кадастру в Україні: теоретичні та методологічні засади // Й.М. Дорош, Ш.І. Ібатуллін, А.В. Тарнопольський, О.С. Дорош // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2020. – № 1. – с. 38-49. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.01.05>
 17. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV. ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
 18. Постанова кабінету міністрів «Про затвердження Положення про моніторинг земель» від 20 серпня 1993 р. № 661. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>
 19. Дорош Й.М. Концептуальні підходи функціонування автоматизованої системи моніторингу земель / Й.М. Дорош, А.В. Тарнопольський, Ш.І. Ібатуллін // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2020. – № 2-3. – с. 111-118. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.02.11>
 20. Дорош О.С. Концепт розподілу функцій управління землекористуванням в контексті розвитку територіальних громад / О.С. Дорош, Д.М. Мельник, А.Й. Дорош // Збалансоване природокористування. – 2017. – № 3. – с. 97-107.
-
- ### References
1. Dorosh Y. 2014. Instytutu silskohospodarskoho zemlekorystuvannia, problem funktsionuvannia ta shliakhy yikh vyr-

- ishennia [Institutes of agricultural land use, problems of functioning and ways to solve them]. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 3-4. 4-11.
2. Dorosh O. 2013. Terytorialne planuvannia zemlekorystuvannia v umovakh novykh zemelnykh vidnosyn: teoriia, metodolohiia i praktyka: dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora ekonomichnykh nauk: 08.00.06 [Territorial planning of land use in the conditions of new land relations: theory, methodology and practice: the dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of economics: 08.00.06]. State Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv, 2013.
 3. Khvesykh M. 2012. Instytutstionalizatsiia pryrodno-resursnykh vidnosyn: kolektyvna monohrafiia [Institutionalization of natural resource relations: a collective monograph]. State Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv. 400 p.
 4. Khvesykh M., Holian V., Krysak A. 2007. Instytutstionalni transformatsii ta finansovo-ekonomichne rehuliuvaniia zemlekorystuvannia v Ukraini: monohrafiia [Institutional Transformations and Financial and Economic Regulation of Land Use in Ukraine: monograph]. Kondor, Kyiv. 522 p.
 5. Tretiak A., Tretiak V., Priadka T., Kapinos N. 2021. The institutional theory trend of land organization and land planning development. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 1. 20-32. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.01.02>
 6. Douglass C. North. 2005. Understanding the Process of Economic Change / Princeton, NJ: Princeton University Press. 187 p.
 7. Nord D. 1993. Instituty i ekonomicheskii rost: istoricheskoe vvedenie: tezisy [Institutions and economic growth: a historical introduction: theses]. Moscow. p. 69-92.
 8. Harazha O. 2020. Institutional basis of land resources management at various levels of territorial-industrial distribution: theory and practice: Thesis for a Doctor's Degree in Economics, in speciality 08.00.03 – Economics and Management of the National Economy. Zhytomyr National Agroecological University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr. 602 p.
 9. Dorosh O. 2013. Metodolohichni zasady formuvannia instytutstionalnoho seredovyscha terytorialnoho planuvannia zemlekorystuvannia v Ukraini [Methodological bases of formation of institutional environment of territorial planning of land use in Ukraine]. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 1-2. 13-18.
 10. Dorosh Y., Dorosh O. 2015. Derzhavni standarty, normy i pravyla yak mekhanizm formuvannia instytutstionalnoho seredovyscha terytorialnoho planuvannia zemlekorystuvannia [State standards, norms and rules as a mechanism for forming the institutional environment of land use planning]. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 2-3. 3-12.
 11. Tretiak A., Dorosh O., Tretiak N. 2011. Nova paradyhma zemleustroi v zemel'niy politytsi Ukrainy [A new paradigm of land management in the land policy of Ukraine]. Land Management Bulletin. 1. 10-16.
 12. Zakon Ukrainy "Pro zemleustrii" [Law of Ukraine "On Land Management"]. Vidomosti Verkhovnoii Rady Ukrainy. 2003. № 36. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
 13. Tretiak A., Tretiak N. 2016. Modern land management ukraine: concept, essence, trends. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 3. 3-11. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2016.03.003>
 14. Dorosh O., Buriak R., Kupriianchuk I. 2017. Land management regulation as

- an instrument for planning in ukraine. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 2. 20-27. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2017.02.020>.
15. Zakon Ukrainy "Pro Derzavnyi zemelnyi kadastr" [Law of Ukraine "On State Land Cadaster"]. Vidomosti Verkhovnoii Rady Ukrainy. 2012. № 8. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
16. Dorosh Y., Ibatullin Sh., Tarnopolskyi A., Dorosh O. 2020. Scientific substantiation of the state land cadastre improvement in ukraine: theoretical and methodological principles. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 1. 38-49. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.01.05>
17. Zakon Ukrainy "Pro otsinku zemel" [Law of Ukraine "On Land Valuation"]. Vidomosti Verkhovnoii Rady Ukrainy. 2004. № 15. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
18. Postanova KMU № 661 vid 20 serpnia 1993 "Pro zatverdzhennia Polozennia pro monitorynh zemel" [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 20, 1993 № 661 "On approval of the Regulation on land monitoring"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>
19. Dorosh Y., Tarnopolskyi A., Ibatullin Sh. 2020. Conceptual approaches to the functioning of the automated land monitoring system. Land Management, Cadaster and Land Monitoring. 2-3. 111-118. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2020.02.11>
20. Dorosh O., Melnyk D., Dorosh A. 2017. Kontsept rozpodilu funktsiy upravlinnia zemlekorystuvanniam v konteksti rozvytku terytorialnykh hromad [The concept of distribution of land management functions in the context of development of territorial communities]. Balanced nature using. 3. 97-107.

Dorosh O., Dorosh Y., Zastulka I.-O.

THE ROLE OF INSTITUTIONAL APPROACH MANAGEMENT PROCESSES IN THE FORMATION OF ENVIRONMENTALLY SAFE AND HIGHLY EFFICIENT AGRICULTURAL LAND USE

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.01.02>

Abstract. The article analyzes the management processes based on the institutional approach to agricultural land use management and finds that so far there have been no changes in priorities in these processes, due to the crisis situation in such land use. It is substantiated that institutional support for the development of highly efficient and environmentally friendly agricultural land use is achieved through management processes aimed at the formation, full functionality and legitimacy of such institutions as: Institute of Land Management, Institute of State Land Cadastre, Institute of Land Valuation, Institute of Land Use Monitoring that complement and characterize each other. In this regard, the institutional framework for reforming land relations in terms of a deeper understanding of management phenomena, processes to ensure the implementation of social, economic and environmental values in society and ensure systemic development of land use should be changed. As the main tools for achieving highly efficient and environmentally friendly agricultural land use, public authorities should first of all produce universally binding socially necessary clearly defined requirements, norms, rules and regulations and monitor their strict implementation by economic entities. It is proved that the chosen approach reflects the needs of society in this area.

Key words: state regulation, land use institutions, land management regulations, highly efficient agricultural land use, environmentally friendly agricultural land use.